

सर्वोच्च अदालत, एक न्यायाधीशको इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री रामकुमार प्रसाद शाह
आदेश

०७०-WO-०४५९

विषय: उत्प्रेषण मिश्रीत परमादेश ।

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० मा कार्यालय रहेको
कर्णाली हाउजिङ्ग प्रा.लि. का एकल शेयरधनी तथा सञ्चालक कम्पनीबाट अख्तियार
प्राप्त गरी आफ्नो हकमा समेत भरतप्रसाद ढकाल..... १निवेदक

विरुद्ध

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ घर भै हाल काठमाडौं जिल्ला
जोरपाटी गा.वि.स. वडा नं. ६ कन्टिनेन्टल होम्स समिति नारायणटार बस्ने
प्रमोद कुमार नेपाल १विपक्षी
काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं १ नक्साल बस्ने असीम राणा..... १
पुनरावेदन अदालत पाटन, ललितपुर १
काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहल काठमाडौं १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यस अदालतमा
दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छ:-

कर्णाली हाउजिङ्ग प्रा.लि. मिति २०५९।३।२८ मा प्रमोद कुमार नेपाल एकल सञ्चालक
भई दर्ता रहेको कम्पनी हो । सो कम्पनीको सम्पूर्ण ५०००० कित्ता शेयर मध्ये पहिलो पटक
मिति २०६४।१।२५ मा २५००१ देखि ५०००० सम्मका २५००० अर्थात आधा शेयर खरीद गरी
लिएको र दोश्रो पटक मिति २०६७।३।२५ मा बाँकी रहेका ०१ देखि २५००० सम्मका शेयरहरु
खरीद गरी लिई हाल एकल शेयरधनी र एकल सञ्चालकका रूपमा कम्पनी सञ्चालन गर्दै आई
रहेको छु । कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय त्रिपुरेश्वरले उक्त कम्पनीका सम्पूर्ण शेयरहरु मेरा
नाउँमा दाखिल खारेज नामसारी गरी २०६७।४।६ मा शेयर लगत समेत प्रमाणित गरी दिई

सकेको छ । यसरी हाल सो कम्पनी मेरो पूर्ण स्वामित्वमा रही सञ्चालन भएको कुरा निर्विवाद छ ।

म निवेदकले कर्णाली हाउजिङ्ग प्रा.लि. को कूल शेयरको आधा शेयर खरीद गरी लिएपछि सो कम्पनी दुई जना भई सञ्चालन गर्दै आई रहेको अवस्थामा सो कम्पनीका पूर्व सञ्चालक प्रमोद कुमार नेपालले कम्पनीको उद्देश्य परिपूर्तिको लागि मसँग नगद रकम माग गरेकोमा नगद रकम तत्काल नभएको र निज आफन्त पनि भएकोले विश्वासमा परी मैले र मेरी श्रीमतीले काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० स्थित कि.नं. २५० को क्षे.फ. ०-६-१-३ जग्गा, ऐ.ऐ. कि.नं. २५१ को क्षे.फ. ०-७-२-० घर जग्गा र सोमा बनेको स्ववासी घर समेत कर्णाली हाउजिङ्ग प्रा.लि. लाई दिएका थियौं । विपक्षीहरूले मेरो र मेरो श्रीमतीको नामको सम्पूर्ण सम्पत्ति कम्पनीको नाममा प्राप्त गरी सकेपछि कम्पनीको तर्फबाट आर्थिक कारोबार गर्दा म निवेदकसँग सल्लाह नगरी आफूखुसी गर्ने गर्दै आएकोले मैले सरसल्लाह गरौं र हिसाब मिलान गरौं भन्दा नमानी आर्थिक कारोबारको सम्बन्धमा मलाई थाहा जानकारी नदिई गुपचुप तरिकाले कारोबारहरू गर्दै आई रहेका थिए ।

निजले कम्पनीको नामको सम्पत्ति धितो राखी ऋण लिँदा कम्पनी ऐन बमोजिम अपनाउनु पर्ने कानूनी प्रक्रिया विपरित माईन्युटमा संयुक्त निर्णय समेत नगरी मेरो सहमति, मञ्जुरी र स्वीकृति बिना मिति २०६१।४।७ मा प्रमोद कुमार नेपाल प्रथम पक्ष र, असीम राणा द्वितीय पक्ष भै घरसारमा रु. ७०,००,००० (सत्तरी लाख) को करार गरेका रहेछन् । सो करारको शर्तमा उल्लेखित घर जग्गाहरूमा आधुनिक घर निर्माण गरी ३ वर्ष भित्रमा असीम राणालाई हक हस्तान्तरण गर्ने र घर हस्तान्तरण गर्न नसके करार बमोजिमको रकम असूल उपर गर्ने भन्ने उल्लेख गरिएको रहेछ । यसपछि निजहरूको आपसी मिलेमतोबाट मलाई र कम्पनीलाई मर्का पुर्‍याउने उद्देश्यले करार ऐन विपरित सो घरसारको करारका आधारमा मिति २०६१।८।२१ मा करार बमोजिमको रकम दिलाई भराई पाउँ भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतमा फिराद दर्ता गराएका रहेछन् । फिराद परेको मितिमा उक्त कम्पनी काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ९ गौशालामा रहेको नभई वडा नं. १० मा रहेको छ । उक्त मुद्दामा कम्पनी नै नरहेको ठेगानामा बेपत्ते म्याद तामेल गराएका र म्याद बेपत्ते तामेल भई आएपछि अ.बं. ११० नं. बमोजिम रित पुर्‍याई कम्पनी रहे भएको काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० मा पुनः म्याद जारी गर्नु पर्नेमा नगरी अ.बं. १३३ नं. बमोजिम

कम्पनी रहे भएको ठेगाना नखुलाई वडा नं. ९ कै ठेगानामा गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशन गरी गर्न लगाई प्रमोद कुमार नेपालले आफ्ना नामबाट सञ्चालक अध्यक्ष हुँ भनी वादी दावीमा मुख मिल्ने गरी प्रतिउत्तर फिराई कम्पनीलाई प्रतिउत्तर फिराउनबाट बञ्चित गरेको रहेछ ।

कम्पनी र मेरो हक हनन हुने गरी बीच बीचका व्यक्तिहरु मिली जालसाजीपूर्वक मिलेमतोबाट अदालतलाई समेत गुमराहमा राखी एकतर्फी फैसला गराए उपर म निवेदकले थाहा पाएपछि कम्पनीलाई प्रतिवादको मौका नदिएको हुनाले अ.बं. २०८ नं. बमोजिम बेपत्ते म्याद बदर गरी प्रतिउत्तर दर्ता गरी मुद्दा हेरी पाउँ भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतमा निवेदन दिएकोमा काठमाडौं जिल्ला अदालतले रितपूर्वकको म्याद भनी मिति २०७०।५।१९ मा आदेश गरेको र सो आदेश उपर अ.बं. १७ नं. बमोजिम पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दिएकोमा सो अदालतले पनि अ.बं. ८६ नं. बमोजिम फैसला बदर मुद्दा परेको भनी शुरु आदेश सदर हुने गरी मिति २०७०।७।७ मा आदेश गरेकोले अन्य वैकल्पिक उपचारको बाटोको अभावमा यो निवेदन गर्न आएको छ ।

करार ऐन, २०५६ को दफा १३, १४ विपरित सञ्चालकको निहीत स्वार्थ र कम्पनीको दायित्व समेत सृजना हुने गरी उक्त करार भएकोले सो करार स्वतः बदर हुन्छ । कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १४० बमोजिम शेयरधनीले मुद्दा गर्न पाउने व्यवस्था रहेको छ । यस्तै दफा ९९(४) बमोजिम कम्पनीको सञ्चालक वा अध्यक्षले कम्पनीको हितको लागि इमान्दारीका साथ काम गर्नुपर्ने, नगरे ऐनको दफा ९९(५) बमोजिम कारवाही हुने भन्ने व्यवस्था भएकोले करार ऐन र कम्पनी ऐनमा भएको व्यवस्था विपरित जथाभावी रुपमा कम्पनीको नामबाट व्यक्तिगत स्वार्थ पूर्ति गर्ने कार्यका विरुद्ध कम्पनी ऐन, २०६३ बमोजिम उजुरी गर्ने हक सुरक्षित नै रहेको छ र अनधिकृत करार बदर उपर काठमाडौं जिल्ला अदालतमा मिति २०७०।५।३० मा फैसला बदर समेतका मुद्दाहरु दिई ती मुद्दाहरु हाल उक्त अदालतमा विचाराधीन रहेका छन् ।

कुनै व्यक्तिले जालसाजीपूर्वक निजको अहित हुने गरी प्रतिवादी बनाउँदैमा प्रतिवादी कायम हुनै सक्दैन । कानूनी रुपमा प्रतिवादको मौका नपाएको अवस्थामा अ.बं. ११० नं. बमोजिम बेपत्ते म्याद बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर फिराउने मौका दिईनु पर्छ । काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दिएको मेरो निवेदन सो अदालतले खारेज गरे उपर अ.बं. १७ नं. बमोजिम निवेदन गर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनले तल्लो अदालतले गरेको काम कारवाहीमा

म्याद नाघेको वा बेरित भएकोसम्ममा सीमित रही हेर्नुपर्नेमा अ.बं. ८६ नं. बमोजिम मुद्दा परेको भन्ने आधारमा उक्त आदेश सदर गर्न मिल्दैन ।

कम्पनीले प्रतिवाद गर्ने मौका नपाई कानून बमोजिम प्रतिवादी नै कायम नरहेको अवस्थामा फैसला बदर मुद्दा मिति २०७०।५।३० मा दायर भएको हो । पृथक पृथक अस्तित्व रहेका कानूनी व्यवस्था बमोजिम दर्ता भएका मुद्दालाई आधार बनाई तल्लो अदालतको आदेश रित वा बेरितको के हो भन्ने सम्बन्धमा नहेरी पुनरावेदन अदालतले आदेश गर्न मिल्दैन ।

म समेत सञ्चालक रहेको कम्पनीमा प्रमोद कुमार नेपालको मात्र एकल हक स्थापित हुन सक्दैन । कर्णाली हाउजिङ्ग प्रा.लि. को नियमावली अनुसार गणपूरक संख्या नपुर्‍याई गरेका काम कारवाहीको कुनै औचित्य रहँदैन । कम्पनी वडा नं. ९ बाट कम्पनी वडा नं. १० मा सरी गएको भनी मिति २०६८।१।१२ मा दिएको सिफारिस र वडा नं. १० ले कम्पनी यस वडामा रहेको भनी दिएको सिफारिस तथा काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० मा रहेको कम्पनीलाई मिति २०७०।६।४ मा कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयले समेत ठेगाना परिवर्तन गरी कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा समेत संशोधन गरी दिएको अवस्थामा सो कुरालाई बेवास्ता गरी कम्पनीको ठेगाना वडा नं. ९ देखाई तामेल भएको बेपत्ते म्याद र सोही ठेगाना देखाई गोरखापत्रमा प्रकाशन भएको भएको सूचना समेत अ.बं. ११० र २०८ नं. विपरित छ ।

तसर्थ विपक्षीहरूले गैर कानूनी रुपमा घरसारको कागजलाई आधार बनाई करार बमोजिम गरिपाऊँ भनी फिराद दिई मुख मिलान हुने गरी प्रतिउत्तर फिराई कम्पनीको साबिक ठेगानामा बेपत्ते म्याद तामेल गरी सोही बेपत्ते ठेगानामा सूचना प्रकाशन गर्ने गराउने कार्य जालसाजीपूर्वक मिलेमतोबाट गराएका हुँदा अ.बं. ११० नं. बमोजिमको बेपत्ते तामेल भएको म्याद बदर गरी २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गरी हेरी पाउँ भनी दिएको निवेदन खारेज हुने गरी मिति २०७०।५।१९ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको आदेश र सो आदेशलाई सदर हुने गरी मिति २०७०।७।७ को पुनरावेदन अदालतको आदेश समेत गैर कानूनी, प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त र सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त विपरित भएकोले बदर गरी म निवेदकको माग दावी बमोजिम बेरितको आदेश बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा उपयुक्त आज्ञा, आदेश वा पुर्जी जारी गरिपाऊँ । साथै प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नलागेसम्म म निवेदक र कम्पनीलाई प्रतिकूल असर पर्ने गरी कुनै पनि काम,

कारवाही, निर्णय, पत्राचार नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश समेत जारी गरिपाउँ भन्ने व्यहोराको निवेदन ।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सुचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा रिट निवेदक तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता हरिप्रसाद उप्रेती, विद्वान अधिवक्ताहरु गजबहादुर ऐर र अप्सरा ढकालले विपक्षी प्रमोद कुमार नेपाल र विपक्षी असीम राणा बीच करार हुँदाका अवस्थामा कर्णाली हाउजिड प्रा.लि.मा निवेदक भरत प्रसाद ढकालको आधा हिस्सा शेयर रहेकोले सो कम्पनीका तर्फबाट विपक्षी प्रमोद कुमार नेपालले एकलौटी रुपमा करार गर्न सक्ने अवस्था छैन । करार गर्दाका बखतमा कम्पनीको वतन काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ९ उल्लेख गरिएको छ । तर सो कम्पनीको साधारण सभाको मिति २०६७।६।२० को निर्णय अनुसार काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. १० मा सरी सकेको भन्ने कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको मिति २०७०।६।४ को पत्रबाट देखिएको छ । यसरी कम्पनीको स्वामित्व दुईजना व्यक्तिहरुमा रहेको स्थितिमा एकजना सञ्चालकले मात्र करार गरेको र वडा नं. १० मा रहेको कम्पनीको वतन वडा नं. ९ मा रहेको भन्ने व्यहोराको फिराद दर्ता गरी कम्पनी नै नरहेको वडा नं. ९ मा म्याद तामेल गर्ने कार्य मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको ११० नं. विपरीत छ । काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा अ.बं. ८६ नं. बमोजिम फैसला बदर मुद्दा परे पनि अ.बं. २०८ नं. र अ.बं. ८६ नं. को उद्देश्य फरक रहेकोले अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गर्न नमिल्ने भनी काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।१।१९ मा भएको आदेश र सो आदेश परिवर्तन गर्न परेन भनी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०।७।७ मा भएको आदेश बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गर्नु भन्ने परमादेश समेत जारी हुनुपर्छ भनी बहस गर्नुभयो । यस्तै सरीक हुन पाउँ भनी निवेदन दिई अनुमती पाए बमोजिम विपक्षी असीम राणाका तर्फबाट रहनु भएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता नारायण बल्लभ पन्तले निवेदकले काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।२।१६ मा फैसला भएको करार बमोजिमको रकम दिलाई पाउँ भन्ने मुद्दामा जारी भएको कम्पनीका नाउँको म्याद बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गरी पाउँ भनी दावी गरे पनि सो मुद्दामा भएको उक्त फैसला बदर गरी पाउँ भनी फैसला बदर मुद्दा काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा दिई सकेको हुँदा निजले उक्त फैसला बदर मुद्दाबाट नै उपचार पाउने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्य छैन । निवेदक र विपक्षी असीम राणा बीच करार हुँदाका अवस्थामा कम्पनीको सञ्चालक प्रमोद कुमार

नेपाल रहेका र कम्पनीको वतन वडा नं. ९ मा रहेकोले काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट जारी भएको म्याद रीतपूर्वकको भएकोले निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी हुने अवस्था नहुँदा प्रथमदृष्टिमा नै रिट निवेदन खारेज हुनुपर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

निवेदन माग बमोजिम कारण देखाउ आदेश जारी हुने हो होइन सर्वप्रथम सोही प्रारम्भिक प्रश्नको सम्बन्धमा विचार गर्नु पर्ने हुन आएको छ । यी निवेदकले वादी असीम राणा प्रतिवादी कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. समेत भएको संवत् २०६९ सालको दे.नं. ०४४९३ को करार बमोजिम रकम दिलाई भराई पाउँ भन्ने मुद्दामा कम्पनीको नाउँमा जारी भएको इतलायनामा उनाउ व्यक्तिका नाउँमा र गलत वतनमा जारी भई तामेल भएको र मिति २०७०।२।१६ मा एकतर्फी फैसला भएको हुँदा सो मुद्दामा जारी भई तामेल भएको म्याद बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गरी पाउँ भनी दिएको निवेदनमा काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट सो म्याद रीतपूर्वक तामेल भएको देखिएकोले बदर नहुने भनी आदेश गरेको र सो आदेशलाई पुनरावेदन अदालत पाटनले पनि सदर गरेकोले उक्त आदेशहरु बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता गरी दिनु भन्ने परमादेश समेत जारी गरी पाउँ भनी प्रस्तुत रिट निवेदन दिएको छ ।

यस अदालतको मिति २०७०।९।३० को आदेश बमोजिम भिकाईएको उक्त म्याद सहितको करार बमोजिमको रकम दिलाई पाउँ भन्ने मुद्दाको सक्कल मिसील हेर्दा सो मुद्दाको फिरादपत्रमा प्रतिवादी बनाइएका कर्णाली हाउजिड कम्पनी प्रा.लि. को वतन का.म.न.पा. वडा नं. ९ भनी उल्लेख भएको र सोही वडा नं. ९ उल्लेख गरी कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. को नाउँमा इतलायनामा जारी भएको देखिन्छ । कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. का तर्फबाट प्रमोद कुमार नेपाल र असीम राणा बीच मिति २०६५।४।७ मा भएको करार लिखतमा करार गर्ने दुवै पक्षले कर्णाली हाउजिड प्रा.लि.को वतन काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ९ भनी उल्लेख गरेको र लिखतमा उल्लेख भएको कारणीको सोही नाम वतन उल्लेख गरी फिराद दर्ता भएको पाईन्छ भने अदालतले पनि फिरादमा उल्लेखित सोही वतनमा नै करार गर्ने पक्ष र प्रतिवादी बनाईएको कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. को नाममा म्याद जारी गरेको छ । तर सो वतनमा कम्पनीको घरद्वार फेला नपरेको भनी म्याद तामेल भएको र अर्को वतन भए खुलाउने भनी आदेश भएकोमा कम्पनीको अन्य वतन नभएको भनी वादीले कागज गरी दिएको हुँदा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम गोरखापत्रमा सोही वतन उल्लेख गरी

प्रतिवाद गर्नु भनी प्रतिवादी कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. का नाउँमा सूचना प्रकाशन भएको मिसिल संलग्न उक्त कारवाही र प्रकाशित सूचनाबाट देखिन आउँछ ।

यसरी करार गर्ने पक्षहरूका बीच करारमा उल्लेखित वतन देखाई फिराद दिनु र सोही वतनमा अदालतबाट म्याद जारी गर्ने र तामेल गर्नुलाई अन्यथा भन्न मिल्दैन । यसै सन्दर्भमा यस्तै विषयवस्तु सन्निहित बद्रिमान नकमी विरुद्ध बागमती अञ्चल अदालत समेत भएको उत्प्रेषणको निवेदनमा “रिट निवेदकले ऋण लिँदा लेखेको वतनलाई नै देखाई प्रत्यर्थी बैंकले फिराद गरेको र फिरादमा लेखिएको वतनमा म्याद तामेल भएको पाईन्छ । रिट निवेदकले ऋण लिँदा नधल क्वाडी वतन लेखिएको होइन भन्न सकेको देखिदैन । यस स्थितिमा रिट निवेदकको जिकीर सारयुक्त छ भन्न मिल्ने” भनी (ने.का.प. २०४१, फागुन, नि.नं. २०७३, पृष्ठ ९८४) मा यस अदालतबाट फैसला भएको भई लिखतमा लेखिएको वतनमा जारी भएको म्यादलाई मान्यता दिन मिल्ने भनी व्याख्या भएको छ । प्रस्तुत रिट निवेदनमा पनि २०६५।४।७ मा भएको करारमा कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. को वतन का.म.न.पा. वडा नं. ९ को वतन उल्लेख भई करार भएको र सोही वतनमा म्याद तामेल भएको हुँदा उक्त व्याख्या यस निवेदनमा पनि सान्दर्भिक देखिन आउँछ ।

मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको ११०, १११, ११२, ११३ नं. तथा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क समेतमा म्याद तामेलीको कार्यविधि सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गरिएको छ । ती कानूनी व्यवस्थाको सम्बन्धमा निवेदकले चुनौती गरेको अवस्था छैन । कर्णाली हाउजिड प्रा.लि. को तर्फबाट करार गर्ने प्रमोद कुमार नेपाल र असीम राणा बीच चलेको करार बमोजिम रकम दिलाई भराई पाउँ भन्ने मुद्दामा प्रतिवादीका नाउँमा जारी भएको म्याद मिति २०६९।१०।१२ मा तामेल हुँदा कम्पनीको घरद्वार पत्ता नलागेको भनी बेपत्ते तामेल भएको र प्रतिवादीको अन्य वतन भए खुलाउन आदेश हुँदा पनि फिरादमा उल्लेखित वतन नै वास्तविक वतन हो भनी वादीले कागज गरी दिएपछि काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१०।२४ को आदेशानुसार जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशन गरी म्याद जारी भएको देखिन्छ ।

जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम पत्रिकामा सूचना प्रकाशित गरेर जारी गरिने म्याद अ.बं. ११० नं. बमोजिमको प्रक्रियाबाट तामेल हुन नसकेको अवस्थामा जारी हुन्छ । प्रस्तुत विवादमा पनि प्रतिवादीहरूका नाउँमा अदालतबाट जारी भएको म्याद मिति

२०६९।१०।१२ मा अ.बं. ११० नं. बमोजिमको प्रक्रिया र कार्यविधिबाट तामेल हुन नसकेको कारणले उक्त नियमावलीको नियम २२क बमोजिम गोरखापत्र राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशित गरी म्याद तामेल गरिएको देखिन्छ । कानून बमोजिम राष्ट्रिय स्तरको दैनिक गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशित गरी जारी भएको म्यादका सम्बन्धमा जानकारी नपाएको भन्ने निवेदकको जिकीर कानूनतः मान्य हुन नसक्ने हुन्छ । यसै सन्दर्भमा “गोरखापत्रमा प्रकाशित सूचना बमोजिम पनि थाहा नपाएको भन्ने कानूनले स्वीकार गर्न सकिने देखिन आउँदैन । कानून बमोजिम पहिला लिखत बमोजिमको वतनमा म्याद तामेल गरी प्रतिवादीलाई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तबमोजिम जानकारीको निश्चितताका लागि जिल्ला अदालत नियमावलीको प्रावधानबमोजिम गोरखापत्रमासमेत सूचना प्रकाशित भएको अवस्थामा बेरीत भन्न मिल्ने देखिएन” भनी अञ्जु खनाल विरुद्ध सुरेन्द्र श्रेष्ठ समेत भएको उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदन (स.अ.बुलेटिन २०७०, जेठ १६-३१ पृष्ठ ११) मा यस अदालतबाट भएको व्याख्या भई सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको छ ।

जहाँसम्म कम्पनीको साधारण सभाको निर्णय अनुसार सो कम्पनी वडा नं. १० मा राख्ने गरी कम्पनीको प्रबन्ध पत्र तथा नियमावली मा संशोधन गरी सकिएको र कम्पनी वडा नं. १० मा स्थानान्तरण भई सकेकोले वडा नं. ९ मा कम्पनी नै नरहेकोले उक्त वडामा जारी भएको म्याद बेरीतको छ भन्ने निवेदकका विद्वान कानून व्यवसायीको बहस जिकीर छ सो सम्बन्धमा हेर्दा निवेदकले निवेदन साथ पेश गरेको कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको पत्रबाट कर्णाली हाउजिङ प्रा.लि.को ठेगाना परिवर्तन तथा प्रबन्ध पत्र र नियमावली संशोधन सम्बन्धमा मिति २०७०।६।४ मा निर्णय भएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ भने निवेदकले म्याद बदर गरी पाउँ भनी दावी गरेको करार बमोजिम रकम दिलाई भराई पाउँ भन्ने मुद्दा सो भन्दा अगावै मिति २०६९।८।२१ मा दायर भई अदालतबाट मिति २०६९।१०।१२ मा म्याद तामेल भएको र घरद्वार फेला नपरेकोले जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम मिति २०६९।११।२९ मा गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशन भई म्याद तामेल भई प्रतिवाद नगरेको अवस्थामा सो मुद्दाको फैसला मिति २०७०।२।१६ मा भई सकेको देखिन्छ । यसरी फिराद दर्ता हुँदा र म्याद तामेल हुँदा सम्म प्रतिवादीको वतन परिवर्तन नभई मुद्दा फैसला मिति भन्दा पछि संशोधन भएको वतनमा अदालतले म्याद जारी गर्न सक्ने अवस्था हुँदैन । पछि संशोधन गरिएको

वतन देखाई फिराद गर्न र अदालतले म्याद जारी गर्ने अवस्था नहुने हुँदा विद्वान कानून व्यवसायीको उक्त बहससँग सहमत हुन सकिएन ।

कम्पनी ऐन, २०६१ को दफा १८(१) (ख) बमोजिम कम्पनीको प्रबन्ध पत्रमा कम्पनीको रजिष्टर्ड कार्यालय रहने ठेगाना उल्लेख गर्नुपर्ने र दफा २१(२) बमोजिम प्रबन्ध पत्रमा गरिएको संशोधनको जानकारी तीस दिन भित्र कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयलाई दिनुपर्ने तथा कार्यालयले त्यस्तो जानकारी सात दिन भित्र कम्पनीलाई दिनुपर्ने हुन्छ । तर कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट कम्पनीको ठेगाना परिवर्तन हुनुभन्दा अघि नै मुद्दाको फैसला भई सकेको स्थितिमा साधारण सभाले निर्णय गरेका मितिका आधारमा कम्पनीको ठेगाना परिवर्तन भई सकेको भनी कम्पनी ऐन, २०६३ को उक्त कानूनी व्यवस्थाबाट भन्न मिल्दैन । साथै निवेदकले करार बमोजिम रकम भराई पाउँ भनी जुन मुद्दाको तामेली म्याद बदर गरी पाउँ भनी प्रस्तुत रिट दिएको छ सो मुद्दा अदालतबाट फैसला भई सकेको र यी निवेदकले सो फैसला बदर गरी पाउन काठमाडौं जिल्ला अदालतमा ०७०-CR-०७४० को फैसला बदर मुद्दा दर्ता गराई कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको भन्ने उक्त फैसला बदर मुद्दाको मिसिलबाट देखिन्छ ।

प्रस्तुत रिट निवेदन नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) अनुसार असाधारण अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत दायर भएको छ । सो व्यवस्था अनुसार अर्को उपचारको व्यवस्था नभएको वा अर्को उपचारको व्यवस्था भए पनि सो उपचार अपर्याप्त वा प्रभावहीन देखिएको अवस्थामा मात्र असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत रिट दिन पाउने र रिट जारी हुन सक्ने हुन्छ । साधारण अधिकारक्षेत्रबाट उपचार प्राप्त गर्न सक्ने अवस्थामा असाधारण अधिकार क्षेत्रको माध्यमद्वारा उपचारका लागि अदालतमा प्रवेश गर्न मिल्दैन । त्यस्तै, तल्लो अदालतमा विचाराधीन मुद्दामा हुने निर्णयमा असर पर्ने गरी यस अदालतबाट रिट जारी गर्न पनि मिल्दैन । यसै सन्दर्भमा “जिल्ला अदालतमा विचाराधीन मुद्दामा असर पर्ने गरी प्रस्तुत रिट निवेदनमा असाधारण अधिकार क्षेत्र प्रयोग गरी निर्णय गर्न नमिल्ने” भनी टेकबहादुर खड्का विरुद्ध राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक केन्द्रीय कार्यालय समेत भएको उत्प्रेषण मुद्दा (ने.का.प. २०४८ कार्तिक, नि.नं. ४३२९, पृष्ठ ३७५) मा निर्णय भएको छ भने “कम्पनी बोर्डले कम्पनीमा विपक्षी दिनेश बहादुर धौवन्जारको उपस्थिति कानूनसम्मत भएको र आयकर समेतको फछ्छ्यौट भै सकेको भनी निर्णय गरेको र त्यस उपरको पुनरावेदन, पुनरावेदन अदालत पाटनमा विचाराधिन रहेकोले त्यसमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी दोहोरो उपचारको मार्ग अबलम्बन गरेको कानून विपरित हुने” भनी

सूर्य बहादुर कायस्थ विरुद्ध दयामान कर्मचार्य भएको उत्प्रेषण मुद्दा (ने.का.प. २०६१ मंसीर, नि.नं. ७४२२ पृष्ठ ३७५) मा फैसला भई सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ ।

रिट निवेदकले वादी असीम राणा प्रतिवादी कर्णाली हाउजिङ समेत भएको सम्बत् २०६९ सालको दे.नं. ०४४९३ को करार बमोजिमको रकम दिलाई भराई पाउँ भन्ने मुद्दा काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।२।१६ मा एकतर्फी फैसला भएकोले प्रतिवादीका नाउँको इतलायनामा बदर गरी अ.बं. २०८ नं. बमोजिम प्रतिउत्तर दर्ता समेत गर्नु भन्ने परमादेश जारी गरी पाउँ भन्ने माग गरेको देखिन्छ । तर सो मुद्दामा भएको उक्त मितिको फैसला बदर गरी पाउँ भनी यी नै निवेदकले प्रस्तुत रिटका विपक्षीहरु असीम राणा र प्रमोद कुमार नेपाललाई प्रतिवादी बनाई काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा मिति २०७०।५।३० मा ०७०-CR-०७४० को फैसला बदर मुद्दाको फिराद दिएको र सो मुद्दा हाल कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको देखिएको हुँदा नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा १०७(२) ले व्यवस्था गरे अनुसार अर्को उपचारको व्यवस्था नभएको वा भए पनि सो उपचार अपर्याप्त वा प्रभावहीन रहेको भन्ने अवस्था देखिन आएन । निवेदकले साधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत उपचार लिन काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा फिराद दिई राखेको अवस्थामा असाधारण अधिकारक्षेत्रको माध्यमबाट हस्तक्षेप गर्दा काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा चलेको मुद्दा प्रभावित हुने भएकोले प्रस्तुत रिटको रोहबाट निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नु उचित र न्यायसंगत देखिन आउँदैन ।

तसर्थ माथि उल्लेखित आधार र कारणहरुबाट निवेदकले दावी लिएको करार बमोजिम रकम दिलाई भराई पाउँ भन्ने मुद्दाका प्रतिवादी कर्णाली हाउजिङ प्रा.लि. ले करार गर्दा उल्लेख भएको वतन देखाई वादी असीम राणाले करार बमोजिम रकम भराई पाउँ भनी मुद्दा दिएको र सोही वतनमा नै अदालतबाट इतलायनामा जारी भई तामेल हुँदा घरद्वार फेला नपरेको भनी जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम २२क बमोजिम प्रतिवादीको नाउँमा प्रतिवाद गर्न आउनु भनी सूचना प्रकाशित भएको देखिँदा यसरी करार लिखत र फिरादमा उल्लेख भएको वतनमा म्याद तामेल भई फेला नपरेको अवस्थामा कानून बमोजिम राष्ट्रिय दैनिकमा सूचना प्रकाशन गरेको देखिएकोले प्रतिवाद नगरी एकतर्फी फैसला भएको अवस्थामा सुनुवाईको मौका नपाएको र प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरित भएको भन्न नमिल्ने हुनाले निवेदकले अ.बं. २०८ नं. बमोजिम दिएको निवेदनमा प्रतिवादीहरुका नाउँको म्याद बदर नहुने गरी काठमाडौँ जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको आदेशबाट निवेदकको संवैधानिक एवं

कानूनी हक हनन भएको भन्ने प्रथम दृष्टिमा नै देखिन नआएको तथा यी निवेदक तर्फबाट उक्त फैसला बदर गरी पाउँ भनी फिराद परी सकेकोले तत्काल तल्लो अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको निर्णय प्रभावित हुने गरी यस अदालतबाट कुनै आदेश गर्न मिल्ने नहुनाले समेत विपक्षीहरूका नाउँमा कारण देखाउ आदेश जारी गरी रहन परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:-किशोर घिमिरे

कम्प्युटर गर्ने:- रामशरण तिमिल्सिना

इति सम्बत् २०७० साल माघ १३ गते रोज २ शुभम्।